

АНОТАЦІЯ

Войтов Г.В. Адміністративно-правові засади запобігання корупції в органах і установах виконання кримінальних покарань України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. - Одеський державний університет внутрішніх справ, Одеса, 2021.

Дисертація є одним із перших у вітчизняній науці адміністративного права спеціальним комплексним дослідженням корупції в органах та установах виконання кримінальних покарань України та адміністративно-правових засад, способів та методів її запобігання.

Унаслідок проведеного дослідження з'ясовано сутність, зміст та особливості адміністративно-правових засад запобігання корупції в органах та установах виконання кримінальних покарань України, а також охарактеризовано специфічні риси та нормативно-правову базу цього виду правової діяльності. Сформульовано ряд наукових положень, висновків, пропозицій та практичних рекомендацій з удосконалення правового забезпечення органів публічної адміністрації при запобіганні корупції в органах та установах виконання кримінальних покарань.

У дисертації на основі теоретичних напрацювань адміністративно-правової науки, вітчизняного та зарубіжного законодавства, результатів правозастосовної практики органів публічної адміністрації у сфері запобігання корупції в органах та установах виконання кримінальних покарань України проведено аналіз низки елементів понятійно-категоріального апарату, які використовуються у відносинах організації антикорупційної діяльності. Серед досліджених правових категорій – «корупція в системі органів та установ виконання кримінальних покарань України», «антикорупційна профілактика», «адміністративно-попереджувальні заходи запобігання корупції», «врегулювання конфлікту інтересів», «конкурс на зайняття посад у системі органів та установ

виконання кримінальних покарань» і «умови проведення конкурсу на зайняття посад державної служби», «ротація посадових осіб» та їх різновиди. Звернена увага на неоднозначність тлумачення цих термінів та категорій у різних джерелах, а також суперечності між ними.

З'ясовано, що корупція в системі органів та установ виконання кримінальних покарань України – це суспільні відносини, обумовлені протиправними діями фізичних осіб, направлені на отримання майнових та немайнових послуг, благ і переваг службовцями органів та установ виконання кримінальних покарань України, з використанням цими службовцями свого правового статусу та пов'язаних з ним можливостей, а також підкуп зазначених осіб, шляхом незаконного надання їм цих благ, послуг та переваг з метою отримання від службовців органів та установ виконання кримінальних покарань України певних привілеїв. Доведено, що корупційні відносини в органах та установах виконання кримінальних покарань України сприяють іншим видам правопорушень: нелегальній торгівлі, незаконній доставці в місця несвободи заборонених предметів; забезпечують формування та поповнення кримінальних бюджетів злочинних спільнот тощо.

Здійснено аналіз генези корупції як соціального явища, а також механізм і способи її проникнення в систему органів та установ виконання кримінальних покарань України. Зроблено висновок, що феномен корупції в системі органів та установ виконання кримінальних покарань України сягає своїми коріннями в часи виникнення пенітенціарного інституту. Становлення корупції як соціально-правового явища є об'єктивним виразом послідовного шляху її розвитку в цілому в управлінському механізмі держави, що обумовлювалось як особливостями публічного управління в кожному історичному періоді, так і недосконалістю чинного законодавства.

Досліджено феномен катування ув'язнених як засіб отримання неправомірної вигоди посадовими особами адміністрації місць несвободи.

Проведено аналіз системи принципів в організації діяльності по запобіганню корупції в органах та установах виконання кримінальних покарань України. З'ясовано, що така діяльність повинна ґрунтуватись на стійкій та комплексній системі правових принципів, втілення яких дозволить створити ефективний антикорупційний механізм для вирішення поставлених завдань та досягнення цілей. Обґрунтовано, що в основу регулювання антикорупційної діяльності в органах та установах виконання кримінальних покарань України повинні покладатись принципи: верховенства права; законності; комплексного здійснення правових, політичних, соціально-економічних, інформаційних та інших заходів; пріоритетності запобіжних заходів; невідворотності відповідальності за вчинення корупційних правопорушень; відкритості та прозорості діяльності органів публічної адміністрації та інші.

У результаті дослідження системи адміністративно-попереджувальних заходів запобіганню корупції в органах і установах виконання кримінальних покарань України запропоновано їхню класифікацію за видами спрямування організаційної діяльності: економічного спрямування, соціального спрямування, ідеологічного спрямування, соціально-психологічного спрямування, організаційно-управлінського спрямування; правового спрямування. Визначено, що до адміністративно-попереджувальних заходів запобіганню корупції в органах та установах виконання кримінальних покарань України входять дії органів публічної адміністрації, направлені на недопущення проявів корупційної поведінки серед суб'єктів кримінально-виконавчих правовідносин, які носять владно-розпорядчий характер та здійснюються на виконання норм права і які наділені відповідними ознаками: направлені на охорону суспільного порядку; застосовуються з метою попередити можливість здійснення корупційного правопорушення чи правопорушення, пов'язаного з корупцією; не зв'язані із фактичним здійсненням корупційного правопорушення та правопорушення, пов'язаного з корупцією; передують застосуванню примусових заходів адміністративного

чи кримінально-процесуального характеру; закріплені в нормах права, які передбачають обов'язкові дії або заборони, що встановлюють правові обмеження, недотримання яких передбачає застосування адміністративних санкцій; застосовуються уповноваженими органами та посадовими особами. Доведено, що застосування адміністративно-попереджувальних заходів запобігання корупції в органах та установах виконання кримінальних покарань України є особливим видом соціального управління в системі виконання кримінальних покарань, який полягає в усуненні, нейтралізації чи обмеженні дії корупціогенних факторів, цілеспрямованому впливі за допомогою комплексу спеціально розроблених законних засобів на систему суспільних відносин, що складаються у сфері виконання кримінальних покарань, та має за мету стимулювання персоналу та інших осіб до правомірної поведінки у сфері управління кримінально-виконавчою галуззю, перешкоджання вступу їх у корупційні відносини.

За наслідками дослідження стану інституціоналізації корупції в Державній кримінально-виконавчій службі України зроблено висновок, що на заміну спонтанній корупційній поведінці окремих службових та посадових осіб органів та установ виконання кримінальних покарань заступають регулярні дії, спрямовані на отримання неправомірної вигоди та які здійснюються відповідно до визначених правил. Інституціональна корупція перетворює її на структуровану систему з ознаками фрактальності, з відповідними стимулами та функціями контрпротидії і контролю.

З'ясовано, що всередині системи управління органами та установами виконання кримінальних покарань України домінує форма корупційних взаємовідносин, у якій елемент нижчого ступеня забезпечує корупційним шляхом вигоди елементу, що перебуває на вищому ступені. Корупція в органах та установах виконання кримінальних покарань України є поліморфним явищем, що проникло в усі ланки функціонування системи виконання покарань та носить латентний характер. Корупція в органах та установах виконання покарань України опирається на закриті від суспільного

контролю методи та форми управління пенітенціарною системою, уникаючи в такий спосіб швидкої ідентифікації протиправних діянь.

Подано пропозиції щодо удосконалення нормативно-правових актів, направлених на запобігання корупції в органах та установах виконання кримінальних покарань України. Пропонується внести зміни до Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» в частині: правового визначення конфлікту інтересів, застосування ротації посадових осіб начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України та нормативного визначення поняття ротації, правового регулювання проведення психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа до вступу на службу до Державної кримінально-виконавчої служби України, а також під час проходження служби в Державній кримінально-виконавчій службі України; до Кодексу України про адміністративні правопорушення в частині віднесення окремих складів адміністративних правопорушень у сфері інформаційних відносин до правопорушень, пов'язаних з корупцією; до Порядку проведення конкурсу на службу до Державної кримінально-виконавчої служби України на зайняття вакантних посад, затвердженого Наказом Міністерства юстиції України від 27.02.2020 №701/5 у частині публічності проведення конкурсу на зайняття вакантних посад.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, корупція, запобігання корупції, корупціогенні фактори, антикорупційна політика, Міністерство юстиції України, Державна кримінально-виконавча служба України, пенітенціарна система України, установа виконання кримінальних покарань.

SUMMARY

Voitov, H.V. Administrative and legal foundations for the prevention of corruption in the bodies and institutions of execution of criminal punishments of Ukraine. – *Qualifying scientific work as a manuscript.*

Thesis for a Doctor of Philosophy Degree in Specialti 081 – Law. – Odesa State University of Internal Affairs, Odessa, 2021.

In the national science of administrative law this research is one of the first comprehensive studies of corruption in Ukrainian units and institutions of execution of criminal punishments and administrative and legal principles, methods and techniques of its prevention.

As a result of the research, the essence, content and features of the administrative and legal principles for the corruption prevention in the units of criminal punishments execution have been elucidated. Specific features and legislation framework for this type of legal activity have been characterized as well. A number of scientific provisions, conclusions, proposals and practical recommendations for improvement of the legislation and its application by the public administration bodies in this area have been given.

The analysis of a number of elements of conceptual and categorical apparatus, that are being used in the field of the corruption prevention in Ukrainian units of execution of criminal punishments has been made on the basis of theoretical development of administrative and legal science, national and foreign legislation and law application practice of public administration bodies. Among these elements are "corruption in the system of units and institutions of execution of criminal punishments in Ukraine", "corruption prevention", "administrative measures of corruption prevention", "settlement of the conflicts of interests", "competition for positions in the system of units and institutions of execution of criminal punishments" and "requirements to the conduct of competition for state service positions", "state officer's rotation" and their types. Attention has been drawn to the ambiguity in interpretation of these terms and categories in different sources, as well as the contradictions between them.

It has been found that corruption in the system of units and institutions of execution of criminal punishments in Ukraine is a public relationship caused by illegal actions of individuals aimed at obtaining property and non-property services, benefits and advantages and committed with the use of their status and

related opportunities by the employees of units and institutions of execution of criminal punishments, as well as bribing of these persons by means of illegally providing them with these the benefits, services and advantages in order to obtain certain privileges. It has been proven that corruption relations in the Ukrainian units and institutions of execution of criminal punishments contribute to other types of offenses: illegal trade, illegal delivery of prohibited items to penitentiary facilities; ensure formation and replenishment of criminal budgets in criminal communities, etc.

The analysis of the genesis of corruption as a social phenomenon has been carried out along with the mechanism and methods of its penetration into the system of units and institutions of execution of criminal punishments in Ukraine. The conclusion has been made that the phenomenon of corruption in the system of units and institutions of execution of criminal punishments in Ukraine ascends in its roots to the origins of the penitentiary system. Existence of the corruption as a socio-legal phenomenon is an objective expression of its consistent development in general in the administrative mechanism due to both the specifics of public administration of each historical period and imperfection in current legislation.

The phenomenon of torture of prisoners as a mean of obtaining illegal benefits by administration of penitentiary facilities has been researched.

The analysis of the system of principles in the organization of corruption prevention in the Ukrainian units of execution of criminal punishments has been carried out. It has been found out that such activities should be based upon a stable and comprehensive system of legal principles, which are when implemented will create an effective anti-corruption mechanism, allowing to reach objectives and achieve goals. It has been substantiated that the grounds for regulation of anti-corruption activities in the units and institutions of execution of criminal punishments in Ukraine should be based upon following principles: supremacy of law; legality; comprehensive implementation of legal, political, socio-economic, informational and other measures; priority of preventive measures; the inevitability

of liability for corruption offenses; openness and transparency of public administration bodies and others.

As a result of the research into the system of administrative and preventive measures for corruption prevention in the units and institutions of execution of criminal punishment in Ukraine, their classification by types of organizational activities has been proposed as follows: economic, social, ideological, socio-psychological, organization and management, legal. It has been determined that the administrative and preventive measures of corruption prevention in the Ukrainian units of execution of criminal punishments include activities of public administration bodies, aimed at the prevention of manifestations of corrupt behavior among the subjects of penitentiary legislation; these actions have administrative nature, they are stipulated in legislation and possess the following features: aimed at protecting public order; are used to prevent the possibility of corruption offense or an offense related to the corruption; not related to the actual corruption offense and an offense related to the corruption; precede the application of coercive measures of administrative or criminal law nature; governed by the legal norms, that set compulsory actions or prohibitions, foreseeing liability for non-compliance; applied by authorized bodies and officials. It has been proven that application of administrative and preventive measures for corruption elimination in the units and institutions of execution of criminal punishments in Ukraine is a special type of social management in the penitentiary system, that aims to eliminate, neutralize or limit the effects of corruption, to influence through a set of specially designed legal means the system of public relations in the field of execution of criminal punishments, to encourage staff and others to abide law in the field of management of the penitentiary system, and to prevent them from entering into corrupt relations.

Upon research of institutionalization of the corruption in the State Service for the Execution of Criminal Punishments of Ukraine, it has been concluded that spontaneous corrupt behavior of certain officers of penitentiary units has been replaced by regular actions aimed at obtaining illegal benefits, and such actions are

carried out in accordance with certain rules. Institutional corruption turns it into a structured system with signs of fractality, with respective incentives, countermeasures and control functions.

It has been found that the hierarchical form of corrupt relations dominates within the management system of Ukrainian units of execution of criminal punishments, i.e. the element of the lower level provides illegal benefit to the element which is on the higher level. Corruption in the system of execution of criminal punishments in Ukraine is a polymorphic phenomenon that has penetrated into all aspects of the functioning of the penitentiary system and it is latent one. Corruption in Ukraine's penitentiary institutions relies on methods and forms of penitentiary management that are not open to public control, thus rapid identification of offences is avoided.

Proposition for improvement of regulations aimed at corruption prevention in Ukrainian penitentiary system has been offered. It is proposed to amend: the Law of Ukraine "On the State Service of Execution of Criminal Punishments of Ukraine" in the part of legal definition of conflict of interest, application of rotation of officers and normative definition of rotation, legal regulation of polygraph assisted psychological and physiological tests for applicants for positions at the Service of Execution of Criminal Punishments of Ukraine, as well as during the service; in Code of Ukraine on Administrative Offenses to change classification of certain offenses in the field of information relations from administrative to offenses related to corruption; Procedure for conduct of competition for service in the State Service of Execution of Criminal Punishments of Ukraine for vacant positions, approved by the Order of the Ministry of Justice of Ukraine dated 27.02.2020 №701/5 in the part of publicity of the competition for vacant positions.

Key words: administrative and legal regulation, corruption, corruption prevention, corruption-causing factors, anti-corruption policy, Ministry of Justice of Ukraine, the State Service of Execution of Criminal Punishments of Ukraine, penitentiary system of Ukraine, penitentiary institution.